

„Политические институты, этнополитическая конфликтология, национальные и политические процессы и технологии”. – М.: Российская академия государственной службы при Президенте РФ, 2006. – 20 с.; 6. Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах. – М.: Прогресс-Традиция, 2004. – 480 с.

Olga Kret

The Institutionalisation of the Authorities Transparency

The political science discourse of institutional methodology application is investigated in the current article. It is noticed that in modern Ukrainian political science the different political phenomena and processes are actively

studied. Among them the problem of the transparency of the authorities is the least developed, which institutional aspects actually were not investigated at all by the Ukrainian political scientists. The author analyzes essence of the process of the institutionalisation of the transparency of authorities, defines its objective conditions and the basic characteristics. The author concludes that institutionalisation of the transparency of the authorities in Ukraine has already developed necessary conditions; therefore there is a requirement of research of the Ukrainian experience of institutionalisation of this transparency, its comparison with achievements of other countries.

Key words: institutional, methodology, institutionalization, authorities transparency.

УДК: 322

**© Олена Кузьміч
(м. Рівне)**

РЕЛІГІЙНІ ЗАГРОЗИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Автор досліджує релігійні загрози в контексті сучасних глобалізаційних перетворень. У роботі подається означення релігійних загроз, проводиться порівняльний аналіз ролі релігії в сучасних цивілізаціях Сходу і Заходу. Аналізуються тенденції і загрози реалізації релігійної свободи. Подаються сценарії розвитку релігійної свободи за умов глобалізації. Автор аргументовано доводить, що нехтування релігійними чинниками призводить до опозиційних тенденцій щодо розвитку релігійної культури, наслідком чого є феномен релігійної мобільності і політизація релігії. Відтак релігія стає осередком напруженості міжрелігійних протиріч, невирішеність яких у сучасному світі призводить до великої кількості релігійних і нерелігійних конфліктів.

Ключеві слова: взаємовідносини церкви і держави, секуляризація, інформаційне суспільство, глобалізація, десаκραлізація, загрози релігійній свободі, глобалізаційний секуляризм.

Усе змінилось. Глобалізація матеріальних потоків і ідей, розмаїття культур, зростання конфліктів так чи інакше пов'язані з релігійними віруваннями. Релігії, які повинні нести людям радість і умиротворення, сьогодні стали чи не головним джерелом небезпеки і неспокою в світі. Логічно виникає питання: яким є внесок у розвиток глобального суспільства розрізаних релігійних елементів?

У проблемі культурної і релігійної ідентифікації глобалізація відіграє основоположну роль. Нинішній світ уособлює зіткнення між культурою Заходу, що претендує на універсальність, і цивілізаціями, на які спрямована така уніфікація. Такі зіткнення проявляються в різних формах, у тому числі і в формі релігійних конфліктів. Неминуче цей процес ускладнює відносини між християнським і нехристиянськими світами, перш за все з ісламським, і може зрештою призвести до катастрофічних наслідків.

Звідси видається **актуальним** дослідження, яке має на меті вивчення потенційних релігійних загроз і загроз релігійній свободі і визначення стратегії їх подолання

в умовах розвитку глобалізаційних тенденцій. Відтак маємо такі **завдання:** 1) визначити основні загрози релігійної свободи; 2) проаналізувати тенденції розвитку загроз в умовах глобалізації; 3) порівняти бачення загроз з релігійної і світської точок зору; 4) визначити основні шляхи подолання загроз.

За результатами опрацювання літературних джерел можна сказати, що проблема загроз релігійній свободі мало досліджена. Більшість матеріалів присвячена проблемам релігійного екстремізму і релігійного тероризму. Переважна більшість авторів вбачає причини релігійних конфліктів і загроз у зіткненні Східної і Західної цивілізацій, мусульманського і християнського світогляду. Російські та європейські науковці і публіцисти основну небезпеку пов'язують з ісламським фундаменталізмом. Сучасні ж теологи, незалежно від віросповідання, вважають, що основна причина ситуації, що склалася в сучасному світі, – тотальна секуляризація світогляду. Саме вона спотворює ту чи іншу релігію, виставляючи її у викривленому світлі. Розбіжності усвідомлення сутності релігійної свободи викликають її неоднозначні тлумачення і оцінки, що в свою чергу породжує релігійний фундаменталізм і, як наслідок, нетерпимість до представників інших релігій і переконань.

У своїй знаменитій праці „Зіткнення цивілізацій” С.Гантінгтон торкається проблем релігійного характеру. Шукаючи основні причини і засади сучасних форм і виявів протистояння на глобальному рівні, він зазначає: однією з найпоширеніших помилок сьогодення є точка зору, „яка має своє коріння в переконанні часів „холодної війни”, згідно з яким єдиною альтернативою комунізму є ліберальна демократія, і смерть першого призводить до універсальності другої” [9].

Ідея єдності, яку несе глобалізація, не нова, оскільки саме ця ідея була вперше сформована релігією. До капіталізму саме релігія сприяла інтеграції світового співтовариства, тоді як у буржуазний період інтеграція суспільства і його ідеологія починає набувати секуляризованого просвітницького характеру.

Унаслідок поширення глобалізацією секуляризованої моделі взаємозалежного світу релігійний світогляд узагалі втрачає домінуюче положення.

Світська влада і секуляризація – це закономірний наслідок кризи монархічно-теократичних моделей державності. Розклад християнської системи цінностей і її переродження в протестантизм дозволило запанувати „духу капіталізму”. Секуляризована культура Заходу не просто заперечує релігію, але й породжує ряд альтернатив. З одного боку, західна культура застосовує моральну і навіть релігійну аргументацію виправдання історичної доцільності своїх дій, а з іншого – намагається ідеологію неолібералізму поставити на рівень християнських цінностей, що призводить до своєрідного глобалізаційного секуляризму в формі своєрідної нової всесвітньої релігії. Відбувається зміна поняття „релігійності”. Релігійність стає лише однією складовою духовного і психологічного життя індивіда, проте не домінуючою. Десакралізація не виключає релігійності (М. Хайдеггер), а навпаки – призводить до піднесення релігійного переживання і християнського світогляду. Утрата релігією монополії на ідеологічному рівні закріплює ринкові відносини щодо неї.

Легітимізація секуляризованої „свободи совісті”, розмаїття релігійного споживання в пострелігійній культурі призводить до деперсоналізації, або ж заперечення загальної культурної очевидності релігії, а також локалізації релігійного досвіду, тобто абсолютизації його особистісного переживання. Відтак опозиційні тенденції розвитку релігійної культури проявляються в релятивізації релігійних констант і її актуалізації як способу культурної ідентифікації. Наслідком першого є феномен релігійної мобільності (трансформація доглобалізаційних релігій і виникнення неорелігійних утворень), наслідком другого – політизація релігії.

Мультикультурність глобального світу, яка припускає наявність безлічі пристосованих одна до одної культурних парадигм, протистоїть монотеїстичному світорозумінню рівності перед Богом, єдності людини і світу, що заперечує „іншість”. Будь-яка монотеїстична релігія, претендуючи на абсолютність свого принципу, не може погодитися з онтологічною самостійністю інших структур, іншого способу центричності, і навіть нецентрованістю взагалі. Тому релігія стає осередком напруженості і нагромадженням культурних протиріч, невирішеність яких у глобалізованому світі призводить до виникнення конфліктних ситуацій, зокрема в формі релігійного конфлікту.

Під впливом глобалізації відбуваються значні зміни. У багатьох країнах не тільки громадські установи, але й буденне життя вивільняється з-під влади традиції. Навіть суспільства, що здавалося б зберігають свою традиційність, починають децентралізуватися. Зміни, набираючи ваги, вибудовують глобальне космополітичне суспільство, якого раніше не було. Водночас глобалізаційні процеси не послаблюють напруженість у різних регіонах світу, а дедалі

виразніше заводять у „глухі кути” глобалізації – негативні соціально-національні наслідки для всіх країн. Основним протистоянням глобалізації сьогодні постає поглиблення протиріччя між розвиненими країнами Заходу і рештою людства, що експлуатується світовими країнами-лідерами і все більше відстає від них. Така ситуація не може не загрожувати міжнародними конфліктами. Неспроможність більшості країн наздогнати розвинений світ, соціальна нерівність і нездійснені очікування, коли засоби масової інформації демонструють стандарти добробуту і споживання розвинених країн світу – усе це стає джерелом соціальної напруги. Однобічні переваги під час розподілу вигод від глобалізації залишають цілий ряд країн і регіонів на периферії прогресу, або навіть поза його сферою. „Сценарій зіткнення цивілізацій є відповіддю на виклики глобалізації й уніфікації. Усе чіткіше відчуваючи небезпеку розчинення, незахідні цивілізації не тільки протестують, але й активно протидіють тенденціям становлення однополярного світу, остаточному розколу країн і цивілізацій на багаті і бідні, диктату однієї наддержави. Тривога про долі наступних поколінь штовхає на крайні форми протистояння, аж до міжнародного тероризму й загрози зіткнення цивілізацій” [9]. Чи не найактуальнішою і, водночас, найменш дослідженою на сьогодні є релігійний аспект загрози.

Свободу віросповідання можна також хибно тлумачити, зловживаючи нею. У сучасному розумінні свобода віросповідання відокремлюється від питання істинності і розуміється в ліберальному, індивідуалістичному, релятивістському й індиферентному значенні.

Оскільки людська особа за своєю природою є істотою соціальною, свобода віросповідання стосується не лише індивідуального відправлення культу, а й права публічно здійснювати віросповідання в релігійній спільноті. Небезпека тоталітарних сект полягає в тому, що їх структури і екстремістські методи кидають виклик загальноприйнятим нормам і демократичним цінностям.

Повага, на яку може претендувати кожне релігійне переконання і релігійна спільнота, має гарантуватися також кожному іншому релігійному переконанню і релігійній спільноті. Право на власну свободу віросповідання не може тоді бути приводом для нетерпимого, зухвалого і агресивного ставлення до інших релігій і церков. Це стосується особливо історично зумовленого релігійного переконання більшості. Релігійній меншості повинна, звичайно, належати свобода віросповідання, і спосіб, у який держава поводить з меншістю, є своєрідним тестом-перевіркою стану свободи в державі. З іншого боку, релігійна меншість також повинна поважати історично й культурно зумовлену релігійну більшість. На рис.1 подається перелік загроз релігійній свободі з світської і релігійної точок зору.

Рис.1. Класифікація загроз релігійній свободі

На рівні спроби розкриття найбільш значущих альтернатив глобалізації за „вестернізованим” сценарієм С. Гантінгтон відзначає роль релігійного чинника поруч етнонаціональним і цивілізаційним: „Релігія в нинішньому світі – найголовніша сила, яка вмотивовує дії й мобілізує людей... Поділ людей часу „холодної війни” вже позаду. Більш фундаментальні принципи розділення людства – етнічні, релігійні й цивілізаційні – залишаються і стають причиною нових конфліктів” [9].

Протистояння відбувається по цивілізаційних „лініях розлому”. Усі другорядні і неістотні чинники або відпадають і стираються, або ж, і здебільшого відбувається саме так, вливаються в єдине русло розмежування, підсилюючи його дію своєю присутністю. С. Гантінгтон з цього приводу говорить наступне: „Одного разу будучи розпочатими, війни по лініях розлому, подібно до інших міжобщинних конфліктів, мають тенденцію жити власним життям і розвиватися за принципом „дія – відгук”. Ідентичності, які до цього були множинними і випадковими, фокусуються й укорінюються. Відтак общинні конфлікти отримують назву „війн ідентичності”.

Конфлікти глобалізаційної доби кваліфікуються на найбільш глибинному і, тим самим, наймасштабнішому рівні – світоглядному. Наслідком цього, за С. Гантінгтоном, є наступний розвиток сценарію протистояння: „Відповідно до зростання насилля, поставлені на карту початкові проблеми зазвичай піддаються переоцінці винятково в термінах „ми” проти „них”, група згуртовується ще сильніше, а переконання міцнішають”. Тут уже виокремлюється інший істотний аспект „війн ідентичності”, і можна зробити висновок: нинішнє світове суспільство є радше суспільством закритого типу – однополюсним, безальтернативним щодо ідеології й перспектив розвитку, непримиренним до „ворога”. Як вважає Б. Новіков: „Захід з його давніми місіонерськими традиціями, і головним чином Америка, гадає, що незахідні народи повинні перейняти західні цінності демократії, вільного ринку, контрольованого уряду,

прав людини, індивідуалізму, панування права й відтак повинні втілити всі ці цінності в своїх інститутах. Меншості з інших цивілізацій з радістю приймають і підтримують цінності, але в незахідних культурах переважає інше ставлення до цих цінностей: від широкого розповсюдженого скептицизму до жорстокої протидії. Те, що для Заходу – універсалізм, для інших – імперіалізм. С. Гантінгтон прямо звинувачує західні уряди й міжнародні транснаціональні інститути в тому, що глобалістський курс, який вони проводять, веде до війни. Важливо усвідомити, що втручання Заходу в справи інших цивілізацій є єдиним найнебезпечнішим джерелом нестабільності й потенційного глобального конфлікту в поліцивілізаційному світі. Головне турбує далекоглядного автора: зрештою цю війну Захід програє” [9].

Захід і Схід мають принципово різні погляди на людину, її призначення в світі, способи самоствердження, свободу і відповідальність. Глобалізація означає насамперед денационалізацію – ерозію, але й можливу трансформацію національної держави в державу транснаціональну. Державні й традиційні соціальні структури руйнуються практично в усіх країнах, що розвиваються. Цілі регіони виявляються некерованими. Парадокс сучасного етапу глобалізації в тому, що на його тлі, паралельно до процесів глобальної інтеграції, інтенсивно йдуть процеси сучасної цивілізаційної диференціації і глобальної дезінтеграції, роз’єднання світу.

Небажання західних країн замінити принципи насильства і конкуренції принципами співробітництва і партнерства створило умови для виникнення релігійної фундаменталістської опозиції, що, в свою чергу, змінило конфігурацію і зміст усієї системи світової безпеки. За умов глобалізації відбувається зіткнення між космополітичним світоглядом і фундаменталізмом. Філософський словник дає таке означення фундаменталізму – це релігійно-культурна орієнтація, яка намагається повернутися до витоків, фундаментальних основоположень тієї чи іншої релігійної течії. У широкому смислі слова – це установка на відродження глибинної традиції в культурі [8]. Існує думка, що фундаменталізм існував завжди. Однак, він виник у відповідь на глобалізаційні впливи, які ми спостерігаємо довкола нас.

Фундаменталізм є традицією, яку в глобалізованому світі захищають традиційним способом – шляхом зіставлення з ритуальною істиною. Причини розповсюдження фундаменталізму лежать у прискореній модернізації країн третього світу, у зростанні соціальної несправедливості, нерівності, погіршенні умов життя. Почуття беззахисності перед невідконтрольними процесами викликає озлоблення. Глобалізація, у свою чергу, ще більш прискорює події, наближує країни і виводить на поверхню ці проблеми.

Отже, відрив від минулого, а відтак і від традиції, породжує прагнення, які з’являються в свідомості фундаменталістів, повернутися назад у своє

минуле. Їх усіх об'єднує одне почуття – страх змін. Більше того, цей страх живе в свідомості не лише фундаменталістів, а всього суспільства. Страх перед змінами, що руйнують усталене життя, викликає появу терористичних угруповань і рухів. Це одне з негативних явищ глобалізації, реальну небезпеку якого не можна недооцінювати.

Відомий дослідник В. Толстих убачає найбільшу проблему і помилку досліджень негативних процесів глобалізації в нехтуванні саме духовного фактора: „Біда й проблема полягає в тому, що джерела й причини глобальних зсувів більшість дослідників бачать здебільшого в економіці, у нових технологіях і розвитку технічних засобів комунікації” [3]. Однак ще М. Вебер указував на значущість і вагу мотиваційної й ціннісної сфери в процесах зміни і трансформації всього суспільства [1].

Загалом можна підсумувати, що людство складається з національних держав, регіональних спільнот і культурних ідентичностей, кожна з яких має власне розуміння сутності і змісту суверенітету, у тому числі й з огляду на походження й історичний процес боротьби і його розбудови. У світовій системі відбувається збільшення й загострення конфліктів, оскільки глобалізація породжує не тільки примноження існуючих багатств, але й спричиняє до зростання бідності. Типи глобальної нерівності формуються у відповідності з принципом поділу соціального простору на центр і периферію – поділ світу, який інтегрується, у світову систему, насичену конфліктними факторами і ситуаціями на всіх рівнях соціальної взаємодії. Внутрішня структура світової глобалізованої системи породжує як інтеграцію світу, так і її дезінтеграцію, призводить до диференціації окремих складових і чинників.

На нашу думку, можна прогнозувати з більшою чи меншою ймовірністю такі тенденції: відсутність однаковості в розумінні релігійної свободи; зростання рівня міжконфесійної напруги; поява загроз переходу локальних міжконфесійних конфліктів на світовий рівень; використання міжконфесійних відносин у політичній боротьбі; зловживання владою органами державного управління, порушень принципів релігійної свободи, утиски релігійних меншин; виникнення радикальних релігійних напрямків і посилення їхніх позицій; зменшення можливостей стосовно досягнення компромісу; підвищення рівня конфліктності в суспільстві; зменшення ролі релігії, її повна приватизація; зростання міжконфесійної конкуренції і протистояння; зменшення рівня релігійної свободи.

Водночас шлях узгодженого розвитку має бути зовсім іншим. Майбутня світова глобальна соціальність можлива лише на засадах нової загальнопланетарної справедливості, яка повинна враховувати інтереси і потреби всіх суб'єктів міжнародних відносин. Запорукою стабільності розвитку і безпеки існування має стати нова етико-комунікативна парадигма

загальнопланетарного масштабу, побудована на засадах взаємної поваги з боку представників різних культур, віросповідань і цивілізацій.

На відміну від Заходу, де релігію відтіснили в приватну сферу, де політичні дії спрямовані на поліпшення рівня життя, чи підтримання його, на Сході боротьба має в основі ідеологічні, релігійні аспекти. Що, в свою чергу, призводить до політизації релігії.

Підводячи підсумок, можна зробити такі висновки:

- 1) сьогодні церкви і релігії стоять перед новими викликами; не перевищуючи своєї місії, вони могли б відігравати об'єднавчу роль для демократій, але за умов визнання публічною владою соціальної ролі релігій;
- 2) потрібно змінити ставлення до впливу плюралістичного суспільства, яке наголошує на важливості неавторитарного і відкритого спілкування;
- 3) дотримуватися свободи совісті потрібно всім, але необхідно подбати і про вдосконалення законодавчої бази, яка б ефективно регулювала церковно-державні відносини в площині захисту духовно-релігійної складової національної безпеки.
- 4) найважливішою передумовою злагоди в нашому взаємопов'язаному світі є мир між релігіями. Це можливо лише за умови визнання всіма суспільствами свободи відправлення культу і уникання будь-якого примусу і дискримінації в справах релігії; визнання прав людини, особливо свободи віросповідання, є сьогодні найважливішою передумовою миру кожного народу і між народами.

Джерела та література:

1. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/Veb_PrEt/index.php;
2. Глобалізація. Конфлікт или діалог цивілізацій? – М.: Издательский Дом „НОВЫЙ ВЕК”. Інститут мікроекономіки, 2002. – 364 с.;
3. Горбачев М.С. и др. Грани глобализации: Трудные вопросы современного развития. – М.: Альпина Паблишер, 2003. – 592 с.;
4. Людина і культура в умовах глобалізації // Збірник наукових статей. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2003. – 400 с.;
5. Новиков Б.В. Почему Россия? Сб. статей. – К.: НТУУ „КПИ”, 2006. – 388 с.;
6. Размышления о будущем. Материалы постоянно действующего междисциплинарного семинара Клуба ученых „Глобальный мир”. – М.: Издательский Дом „НОВЫЙ ВЕК”, Інститут мікроекономіки, 2002. – 134 с.;
7. Удовик С.Л. Глобализация: семиотические подходы. – М.: Рефл-бук, 2002. – 480 с.;
8. Философский словарь / Под ред. И.Т.Фролова. – 7-е изд., перераб. и доп. – М.: Республика, 2001. – 719 с.;
9. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / Пер. с англ. Т.Велимеева, Ю.Новикова. – М.: ООО „Издательство АСТ”, 2003. – 603 с.

Olena Kuzmich

The Religious Threats in the Processes of Globalization Change

In the article the religious threats in the processes of globalization changes are analyzed. The definition of religious threats is given; comparative analysis of the role of

religion in the Western and Eastern civilizations is made. The tendencies and threats of the religious freedom realization are analyzed. The prospects of the religious freedom in the globalization are given. The author proves that the negating of the religious factor causes the opposite tendencies of the religious culture development and as a result the phenomena of religious mobility and polarization is ap-

УДК: 329(470+571),,2007/2009”

ЕВОЛЮЦІЯ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ РОСІЇ ПІСЛЯ ВИБОРІВ 2007 – 2008 рр.

У статті автор аналізує особливості та перспективи подальшого розвитку партійної системи Росії після виборів 2007 – 2008 рр. Автор стверджує, що після парламентських виборів 2007 р. партійна система Росії проявляє тенденцію до переходу від макрорівня до мезорівня. Свідченням цього є суттєве скорочення кількості зареєстрованих партій, а також помітна еволюція партійної системи у бік гегемоністської. Провівши аналіз розвитку партійної системи, автор робить висновок, що сучасна партійна система Росії володіє ознаками партійної системи з домінуючою партією, яка тяжіє до встановлення гегемонії.

Ключові слова: політичні партії, партійна система Російської Федерації, вибори, виборче законодавство, домінуюча партія.

Процес створення партійної системи Російської Федерації розпочався майже два десятиліття тому. В історичному вимірі – це надзвичайно малий час, і все ж таки вже можна зробити певні висновки щодо оптимізації функціонування партійної системи Росії. При дослідженні процесів, що відбуваються в сучасній Росії, необхідно відштовхуватись від особливостей пострадянського суспільства, у якому формуються нові політичні інститути, зокрема, партійна система. Разом з тим, важливо враховувати особливості розвитку цих інститутів в країнах, де вони існують вже давно.

Проблема становлення та розвитку партійної системи Росії широко висвітлена не лише російськими дослідниками (Г. Голосов, Ю. Коргунюк, В. Гельман, О. Мелешкіна), а й зарубіжними дослідниками – Р. Саква, Г. Хейл, С. Солнік, М. Макфол та інші. Переважна більшість досліджень російської партійної системи хронологічно пов'язуються з періодом президентства В. Путіна і завершуються парламентськими виборами 2007 р., водночас сучасні процеси партійного будівництва залишаються поза увагою дослідників.

Метою статті є дослідження перспектив подальшої еволюції сучасної партійної системи Росії після парламентських виборів 2007 р.

За даними Федеральної реєстраційної служби, у сучасній Росії, офіційно зареєстровано лише 7 політичних партій [14], які мають федеральний статус. Незважаючи на стрімке зменшення кількості зареєстрованих партій, адже ще на початку 2000-х рр. їх було більше 100, варто зауважити, що про деякі нині зареєстровані політичні партії не можна

певнено сказати існують вони чи ні: бо хоча і заяв про їх розпуск не було, але активної діяльності вони не ведуть, виборці про них майже нічого не знають.

Key words: relationship of church and state, secularization, information society, globalization, threats to religious freedom, globalization of secularism.

© Павло Молочко
(м. Чернівці)

впевнено сказати існують вони чи ні: бо хоча і заяв про їх розпуск не було, але активної діяльності вони не ведуть, виборці про них майже нічого не знають.

У даному контексті потребує відповіді питання про обставини, які стримують розвиток російської партійної системи. По-перше, серед великої кількості організацій, орієнтованих на входження до влади і навіть на отримання всієї її повноти, власне партій у Росії порівняно небагато, а переважають політичні рухи, об'єднання, союзи. По-друге, якщо російську багатопартійність оцінювати в системі мікро-, мезо-, макро-, мега-, то, швидше за все, найбільш повно ситуацію можуть відобразити крайні критерії. В окремі періоди своєї короткої історії кількість політичних утворень у країні наближалась до 300 (мегарівень), зараз проявляється тенденція переходу від макрорівня до мезорівня.

Варто зауважити, що до 2000 р. діяльність російських політичних організацій визначали два основних законодавчих акти: Конституція РФ та Федеральний закон „Про громадські об'єднання” від 14 квітня 1995 р. Справжню багатопартійність жоден із них не стимулював. Лише у 2001 р. на розгляд Державної Думи було подано законопроект про політичні партії, спрямований на правове врегулювання їхньої діяльності.

Якою повинна бути політична партія в Росії, щоб достатньо ефективно виконувати покладені на неї функції? Російська дослідниця Г. Полуніна, вважає, що на сьогодні в Росії, як і в інших країнах, що стали на шлях демократизації, немає необхідності створення масових політичних партій, оскільки їхня головна мета – здобути владу шляхом перемоги на виборах, тому, відповідно, основна боротьба ітиме за виборця, а не за збільшення кількості членів партії. Це вимагає нових форм роботи партії з електоратом, передових технологій. Тому в Росії, як і у всіх демократичних країнах, для зазначеної цілі необхідні кадрові партії [11].

Починаючи з 2000 р. у Росії активно розпочалось обговорення проектів реформування партійної системи. Основні вектори цього процесу за нових реалій базувалися на позиції керівництва Росії з цього питання, оприлюдненої у ряді виступів і заяв Президента РФ В. Путіна.

Так, у своєму виступі на установчому з'їзді загальноросійського політичного громадського руху „Єдність” (26–27 лютого 2000 р.) В. Путін, ще до